

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ ΕΠΟΧΗ

*Νίκος Παγώνης, αν. Γραμματέας Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Δημοκρατικής Συμμαχίας. (3-11-11)*

Αχ χωριό μου!

Οι τοπικές κοινότητες καλούνται σήμερα να ανταποκριθούν στον ρόλο τους αναφορικά με την ανάκαμψη της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ιστορικά, η «κοινότητα» θεσπίσθηκε ως οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) το 1912, επί Ελευθερίου Βενιζέλου, με το Νόμο ΔΝΖ 1912 «Περί Δήμων και Κοινοτήτων. Στην τελική μορφή του νόμου ο όρος «αγροτικός δήμος» είχε αντικατασταθεί από την «κοινότητα». Την δεκαετία του '80 δόθηκαν κάποια κίνητρα στις κοινότητες να συνενωθούν και να συγκροτήσουν ευρύτερους δήμους (Ν. 1416/84 και 1622/86), όμως η ανταπόκριση υπήρξε χλιαρή. Ο «Καποδίστριας» (Ν. 2539/97) κατάργησε τις κοινότητες και τις συνένωσε αναγκαστικά με ευρύτερους γειτονικούς Δήμους. Οι κατηργημένες κοινότητες συνέχισαν κατά κάποιον τρόπο να υφίστανται, αποτελώντας διαμερίσματα των νέων δήμων, όμως πλέον τα συμβούλια τους (Διαμερισματικά Συμβούλια) είχαν μόνο εισηγητικό χαρακτήρα. Ο «Καλλικράτης» καθιέρωσε τον όρο «κοινότητα» ως ονομασία για όλα τα δημοτικά διαμερίσματα των καταργούμενων δήμων (οι οποίοι μετονομάστηκαν σε δημοτικές κοινότητες) ενώ μικρότερες ακόμα πληθυσμιακές ενότητες ονομάστηκαν τοπικές κοινότητες.

Ο Καλλικράτης (Ν. 3852/2010), και ως δομή αλλά και ως φιλοσοφία, είναι το σωστό εργαλείο το οποίο πρέπει να χρησιμοποιηθεί

προς αυτήν την κατεύθυνση των αλλαγών, μέσα από κάποιες προτάσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση που θα ενισχύουν και το ρόλο της. Με τον Καλλικράτη επιχειρήθηκε μια κατά κάποιο τρόπο κωδικοποίηση της νομοθεσίας περί την Αυτοδιοίκηση. Στα πλαίσια αυτά, **αποσαφηνίστηκε και περιγράφηκε ο ρόλος των δημοτικών-τοπικών κοινοτήτων** και γίνεται και μια αρκετά λεπτομερής περιγραφή για τις αρμοδιότητες των δημοτικών-τοπικών εκπροσώπων, πράγμα που διευκολύνει τον τρόπο επέμβασης των τοπικών κοινωνιών στα προβλήματα της περιοχής τους. Όμως, και αυτό είναι μειονέκτημα, οι παρεμβάσεις των δημοτικών-τοπικών συμβουλίων είναι αποκλειστικά εισηγητικές και επικουρικές, έτσι ώστε να θεωρείται πλέον στην ελληνική αυτοδιοικητική ορολογία από το 2011 και μετά, ότι ο όρος «κοινότητα» δεν παραπέμπει σε α' βάθμιο ΟΤΑ, αλλά σε υποδιαίρεση της βασικής διαίρεσης του δήμου.

Εντούτοις υπάρχει αρκετός σκεπτικισμός αν τούτο είναι ακριβές και αν είναι και δέον. Ο επικουρικός και εισηγητικός χαρακτήρας των παρεμβάσεων θα πρέπει να ξεπεραστεί και να καταστεί πραγματικά ουσιαστικός. **Γιατί οι δημοτικές-τοπικές κοινότητες αποτελούν ΟΤΑ και όχι παρακλάδι του Δήμου.** Το ζήτημα των τοπικών κοινοτήτων, των χωριών, ακόμα και των γειτονιών, ως των μικρότερων, πρωταρχικών κυττάρων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι ενδιαφέρον γιατί **αν οι δημοτικές-τοπικές κοινότητες είναι «υγιείς» τότε και οι μεγαλύτερες μονάδες Αυτοδιοίκησης (δήμοι, περιφέρειες) μπορούν να ανταπεξέλθουν ευκολότερα και γρηγορότερα στα, ανακύπτοντα κάθε δεδομένη στιγμή, προβλήματα.** Εξάλλου, δεν υπάρχει πιο πρόσφορος και Δημοκρατικός τρόπος για να λυθεί ένα πρόβλημα που ταλανίζει μια περιοχή, από την **συνάθροιση των ανθρώπων που κατοικούν στην περιοχή αυτή, την γνωρίζουν και ενδιαφέρονται είτε να δώσουν λύση στο τυχόν πρόβλημα ή σε μια κατάσταση είτε να κάνουν το**

χωριό, την γειτονιά και την περιοχή τους, πιο όμορφη και καλαίσθητη, **ώστε να αξίζει πραγματικά να ζει κανείς εκεί**. Πράγματι, οι τοπικές κοινότητες μπορούν να γίνουν εφαλτήρια ανάπτυξης. Από την άλλη ο Καλλικράτης αφήνει πρακτικά, τουλάχιστον όπως δείχνει η πρώτη εμπειρία της εφαρμογής του, περιθώριο για τοπικές διακοινοτικές διενέξεις, γεγονός που είναι απαράδεκτο και πρέπει εξ αρχής να αντιμετωπιστεί. Η προσωπικότητα και η δυναμικότητα των τοπικών εκπροσώπων των μικρότερων τοπικών κοινοτήτων **καθώς και το πολιτικό στίγμα τους**, θα είναι ο καταλύτης στις τυχόν συγκρούσεις συμφερόντων.

Ο νόμος προβλέπει την σύσταση δημοτικών κοινοτήτων ακόμα και σε περιοχές με πληθυσμό 10000 κατοίκων (τουλάχιστον) και τοπικών συμβουλίων ακόμα και σε περιοχές ή χωριά με πληθυσμό 300 κατοίκων (τουλάχιστον). Ο Καλλικράτης καταγράφει μεν τις αρμοδιότητες των δημοτικών-τοπικών συμβουλίων **αλλά δεν παρέχει οδηγίες για τον τρόπο υλοποίησης μιας δράσης παρά μόνο επιγραμματικά**. Γίνεται εύκολα κατανοητό ότι, όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση, έτσι και δω, **η ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών και η επιμόρφωση των τοπικών εκπροσώπων για τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται μια δράση είναι εξαιρετικά σημαντική**. Όταν μιλάμε για ενημέρωση εννοείται η ενημέρωση για τις **σύγχρονες κατευθυντήριες αρχές** πάνω στην οποία θα πρέπει να βασίζεται μια λύση για να είναι όχι μόνο ορθή αλλά και η καλύτερη. Σε Δημοκρατικά πλαίσια ασφαλώς. «Εχθρός του καλού είναι το καλύτερο». Για παράδειγμα, μεταξύ δύο ή περισσότερων καλών «λύσεων» που προτείνει ένα τοπικό συμβούλιο και που όλες οι «λύσεις» αυτές λύνουν πράγματι ένα πρόβλημα της τοπικής κοινωνίας, θα πρέπει να προτιμάται εκείνη που ανταποκρίνεται π.χ. στην διαχρονική αρχή της προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και στην αρχή πλέον της μη

σπατάλης ή οικονομίας των πόρων και όχι ίσως εκείνη που υπακούει μόνο στην μια από τις παραπάνω αρχές. Ακόμα και αν ακούγεται αυτονόητο δεν είναι και τόσο, δεδομένου ότι σε παλαιότερες εποχές που δεν ήταν μάλιστα και τόσο δύσκολη η οικονομική συγκυρία, υπάρχουν παραδείγματα δημάρχων ή τοπικών αρχόντων με έργα, που αν και σέβονταν το περιβάλλον, υπερέβαιναν το κόστος που θα ανεχόταν σήμερα ο οποιοσδήποτε Έλληνας πολίτης. **Ας τονιστεί ότι οι ισοσκελισμένοι προϋπολογισμοί των ΟΤΑ, η αυτοχρηματοδότηση και ο, κατ' εξαίρεσιν μόνο, πρόσθετος δανεισμός σε περίπτωση φυσικών καταστροφών και καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης έχουν ανάγκη πρόσθετης νομοθετικής παρεμβάσεως και γιατί όχι, Συνταγματικής κατοχύρωσης.**

Ο σεβασμός αρχών και κανόνων, η εξεύρεση λύσεων και η παραγωγή έργου με Δημοκρατικές διαδικασίες, ουσιαστικές παρεμβάσεις προς όφελος των κατοίκων και των επαγγελματιών, το οικονομικό νοικοκύρεμα, η γνώση του τρόπου με τον οποίο επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα καθιστούν έναν ΟΤΑ υγιή και λειτουργικό. Ζητούμενο είναι η προαγωγή του τοπικού συμφέροντος, η ανάπτυξη και η πρόοδος, πράγμα που αν επιτευχθεί μπορεί να ξεπεράσει τα όρια του τοπικού και να έχει ευρύτερες ευμενείς συνέπειες. Αν οι τοπικές κοινότητες ενστερνιστούν τον μετά Καλλικράτη τους ρόλο **και τον υπερβούν** ώστε να ανταπεξέλθουν στις σημερινές προκλήσεις υπάρχει βάσιμη ελπίδα να αποτελέσουν οδηγό εξυγίανσης και των λεγομένων «μεγάλων» ΟΤΑ. Διαφορετικά θα παραμείνουν στα όρια των ορισμών του νόμου, ως «παρακλάδι» ή υποδιαίρεση των «μεγάλων» αυτών ΟΤΑ χωρίς δυνατότητα ουσιαστικής παρεμβάσεως στα αυτοδιοικητικά δρώμενα.